

VI МЭДЭЭЛЛИЙН ЯЛГАВАРТАЙ БАЙДАЛ

Мэдээллийн ялгавартай байдал гэж юу яагаад энэ нь яагаад чухал вэ?

Мэдээллийн ялгавартай байдал нь мэдээллийг баялаг, баялаг бус гэж ангилдаг. Эдийн Засгийн Хамтын Ажиллагаа Хөгжлийн Байгууллагаас мэдээллийн ялгавартай байдлыг хувь хүн айл өрх, аж ахуйн нэгж газар зүйн бүс нутаг зэргийн ялгааг а/ МЖТ-ийг ашиглах боломж нь, б/ төрөл бүрийн үйл ажиллагаандаа Интернетийг хэрэглэн хэрэглэж байгааг тодорхойлжээ. Энэ нь МЖТ-ийг үр дүнтэйгээр ашиглах бодит боломжтой хүмүүс болон ийм боломжгүй хэсэг хэргийн хооронд үүсч буй ялгаа юм¹

МЖТ-ийн бараа бүтээгдэхүүн үйлчилгээг ашиглаж чадахгүй байх нь нийгэм улс төрийн хооронд байдлыг бий болгож байна. МЖТ-ийн давуу талуудыг нь ашиглахгүйгээр дэлхийн зах зээлд өрсөлдөх боломж багасч байгааг хөгжиж буй олон улсууд харж байна. МЖТ-ийг үл ойлгох энэ талаар ямар нэг арга хэмжээ авахгүй улс орнууд дэлхий нийтийн хөгжлөөс хойш хойно аюултай. Сингапур, Малайз, Солонгос зэрэг хэд хэдэн орнуудын жишээгээс харахад дижитал эринүү зоригтой алханфох нь үр дүнтэй өгдөг нь харагдаж байна.

Жишээ 11: Африк тив дэх интернет хэрэглээ

Африкийн интернет хэрэглэгчдийн тоо маш бага юм Канадаас 20 дахин их хүн амтай тус тивийн интернет хэрэглэгчдийн тоо нь Канадын интернет хэрэглэгчдийн талтай тэнцэж байна. Тус тивийн шинээр интернет хэрэглэгчид Африкийн хүн амын нэг хүрэхгүй хувийг эзэлж байхад Хойд Америк 50 хувьтай байна. Өмөд Африк болон Хойд Африкийн хэд хэдэн хөгжингүй улс орныг үл ойлгоулах юм бол Африк тивийг интернет хэрэглээний судалгаанд бараг харуулж үздэггүй байна.

Африкийн МЖТ-ийн хөгжлийн бие даасан хянагч Майк Жессени саяхан мэдэгдсэнээр МЖТ-ийн хөгжил, Интернет хэрэглээний өсөлт Африкт хурдацтай биш байгаа ч бууралтын шилж илрэхгүй байгаа аж. Таван жилийн өмнө цөөн хэдэн улс л Интернет ашигладаг байсан бол эдүгээ тус тивд дор хаяж нийслэлдээ интернетгүй улс байхгүй болжээ. 2002 оны дунд үе гэхэд Африкт Интернетийн үйлчилгээ үзүүлэгчдийн тоо 560 хүрсэн Ихэнх улсуудад дайл-ап хэрэглэгчдийн төлөө өрсөлдөөн өгдөг байна.

Хөгжиж буй орнуудад төлбөр өндөр байгаа нь хэрэглэгчдийн тоо хязгаарлаж байна. Жессени тооцсон сард 20 цаг интернетэд холбогдох төлбөр нь /Эдийн Засгийн Хамтын Ажиллагааны Байгууллагаас тогтоосон хэмжүүр/ телефон шугамын түрээсийг тооцогүйгээр, Интернет үйлчилгээгээр хангагч болон фон нутгийн утасны төлбөрийг оруулахад сард 60 амдоллар болж байгаа нь маш их тоо юм Энэ АНУ дахь сарын дундаж төлбөрөөс 3 дахин их, Африкийн нэг хүнд ногдож дундаж орлого давсан үзүүлэлт юм Африкт утас болон компьютер худалдан авах боломжгүй хүмүүс интернет кафе, үйлчилгээний цэг зэрэг төв төхөөрөмж, үйлчилгээний хөлсийг олон хүн хувааж төлж болж газруудаар үйлчлүүлдэг. Гэвч энэ нь зөвхөн харилцаа холбоо сайн хөгжсөн хэсэг газруудад боломжтой ба Африкийн ард түмний ихэнх мэдээллээс хойш хойно байна.

Хүн амын дийлэнх нь алслагдмал хязгаарт амьдардаг учир зохицуулалтын гадна үлдэж байгаа юм Иймээс улс бүрт харилцаа холбооны дэд бүтцийг өргөжүүлэн тэлэх төхөөрөмж суурилуулах зардал болон хэрэглэгчид, жижиг бизнес эрхлэгч нар хэрэглэхэд үнэ өртөг бага гарахаар бодолцоо нь чухал. Түүнчлэн бизнес эрхлэгчид Интернеттэй хөшуулан явуулж болж бизнес загварыг хөгжүүлэх хэрэгтэй. Үүнд тухайн фон нутгийн Интернет төвүүд нь олон улсын нэгэн шилжүүлэг, жижиг бизнест дэмжлэг тусалцаа үзүүлэх болон сургалтын үйл ажиллагаа явуулж болж юм Энэ бол Африк тивд бие даасан технологийг хөгжүүлэх суурь болж юм

Мэдээллийн ялгавартай байдлыг хэрхэн хэмжих вэ?

Мэдээллийн ялгавартай байдлыг МЖТ нь хүн ам хэр хүрэлцээтэй байгаагаар нь хэмждэг. Хүн ам хүрч байгаа байдлыг дараах үзүүлэлтээр хэмждэг.

1. Телефон утасны нягтрал
2. Персональ компьютерийн тархалт

Телефон нягтрал гэдэг нь уламжлалт ёсоор хүн амын тоо суурин телефоны тоо харьцуулсан харьцаа юм

Эдүгээ хөгжиж буй олон орнууд суурин телефоны илүү үүрэн болон хөдөлгөөн гар утсыг хэрэглэх боломж байгаа учир түүн үзүүлэлтэд үүрэн болон хөдөлгөөн утсыг оруулан шинээр тодорхойлох шаардлага тулгараад байна. Taylor Nelson Sofres Interactive компани Ази нийслэл далайн бүс нутагт насанд хүрсэн хүн амын (15-65 насны) 57 хувь нь гар утастай байна хэвэнт тооцожээ².

Персональ компьютер нь Интернет ашиглах хамгийн түгээмэл хэлбэр учир тархалтаараа мэдээллийн ялгавартай байдлыг хэмждэг байсан бол саяхнаас Интернетэд холбогдох шинэ шинэ аргууд нэгдээд байгаа билээ. Яг л гэхэд л хүмүүс гар утаснаасаа Интернетэд

¹ bridges.org, "What is the Digital Divide?" (2000-2001); available from <http://www.bridges.org/digitaldivide/index.html>; accessed 8 August 2002.

² Taylor Nelson Sofres, "Adults Who Have Internet Access in Selected Countries in the Asia-Pacific Region, December 2000-February 2001 (as a % of Respondents)" in eMarketer (4 May 2001); available from http://www.emarketer.com/estatnews/estats/easia/20010508_tns_asia.html?ref=asw; accessed 24 June 2002.

хэлбэрд байна. Хөгжиж буй фонуудын иргэд Интернет кафе, эсвэл сургууль дээрээсээ Интернетэд фж байна.

Олон тус Интернет хэрэглэгчид мэдээллийн ялгавартай байдлыг өөр өнцгөөс авч үзэж байна. Статистикийн мэдээлэлс харахад дэлхийн хүн амын 10 хувь нь л онлайн байдаг. Цаашилбал, интернет хэрэглэгчдийн ихэнх нь барууны хөгжингүй фонудад нодож байгаа ба АНУ, Канад, Европт гэхэд л дэлхийн Интернет хэрэглэгчдийн 63 хувь нь нодож байна.

Харин Ази Номхон далайн фонуд 30 хувь, Африк болон Ойрхи Дорнод хамтаа Интернет хэрэглэгчдийн 2 хүрэхгүй хувийг эзэлж байгаа ажээ.

Дэлхийн Интернет хэрэглэгч хүн амын ихэнх нь эрчүүд байгаа нь ажгаарал татаж байна. Хүйсийн мэдээллийн ялгавартай байдал нь бүс нутаг бүрт харилцан адилгүй байна. Ази Номхон далайн бүсэд эрэгтэй, эмэгтэй хэрэглэгчдийн хүйсийн харьцаа 60:40 байхад АНУ, Канадад энэ харьцаа илүү тэнцвэртэй байна.

Жишээ 12: Ази эмэгтэйчүүд электронзахиа бичих дуртай.

Интернетэд баяртайгаар хэлбэрдэх Ази бүсгүйчүүдийн төс өдрөөс өдөрт нөмгдсээр байна.

Өнгөрсөн жилийн сүүлээс электрон шуудан бичсэн болон Интернетээр чатласан тэдний төс өсөн өссөнийг Net Value компьютерийн сүлжээний хэмжилтийн саяхны баримтаас харж болно юм 2001 оны үзүүлэлтээр эмэгтэйчүүд Интернетээр хүмүүстэй харилцах, танилцах сонирхолтой байна хэлээн Net Value компанийн ерөнхийлөгч Жак Луи хэлжээ. Машлон эмэгтэй хэрэглэгчид цахим мэдээ илгээ болон шуудан илгээх ба хүлээн авч, интернетийн чатаар үйлчлүүлж, зэрэг зэрэг нөссөж илгээж, авч байдгийг бид мэднэ. Ер нь харилцаанд сайн гэгддэг эмэгтэйчүүд шинэ технологийг ашиглан бусадтай санаа бодлоо хуваалцахдаа эрчүүдээс илүү болно нь төс баримтаас илт байна.

Чатын хэрэгцээ эрс ихэсч байна. Хамгийн их үйлчлүүлдэг газар нь ХоКог юм Тэнд эмэгтэйчүүд вэб-мэйл болон электрон ил захиудлыг баярын үеэр илгээх нь сонирддог байна. 2001 оны 11 сараас 12 сарын хооронд ХоКог вэб-мэйлээр хэрэглэж буй эмэгтэйчүүдийн төс үзүүлэлт 104.7 хувьд хүртлээ өсчээ. Түүнчлэн зөвхөн электрон ил мэдээ илгээ илгээлтийн хувь 80 шахам хувь болж өссөн байна. Солонгост, Сингапурт болон Тайванд мэдэгдэхүйц хэмжээгээр өссөн байна. Олон эмэгтэйчүүдэд интернетээр чатлах, харицах нь таалагдаж байгаа нь үзүүлэлтээр илт харагдаж байна. Ялангуяа Солонгост нийт интернет хэрэглэгч эмэгтэйчүүдийн тэн хагас нь чатаар харилцах дуртай нь нөмгддэг. Интернетээр харилцагч Сингапур эмэгтэйчүүдийн төс нөмгдэж байгаа бөгөөд өнгөрсөн жилийн сүүлчээр интернетээр үйлчлүүлж буй нийт эмэгтэйчүүдийн төс 4-дахин нөмгдсэн байна.

Эмэгтэйчүүдийн дуу хэл

Шинжээчдийн үзэж байгаагаар, интернет нь эмэгтэйчүүд үзэл бодлоо илэрхийлэхэд яг тохирсон хэрэгсэл бөгөөд Ази тивд эмэгтэйчүүдийн байгууллагуудын төс өсч байгаа нь үүний нөмгдсэн юм

Нийт Интернет хэрэглэгчдийн 40 хувь нь Ази Номхон далайн бүс нутагт нодож байна.

Интернетэд фж ч адахгүй байх нь асуудал юм үү?

Мэдээллийн ялгавартай байдлыг арилгахаар ажиллаж байгаа хүмүүсийн хувьд технологийг ашиглах болж олгох нь цэвэр ганц саад бэрхшээл болдог байгаа аж. Мэдээллийн ялгавартай байдалд мэдээллийн агуулгыг авч үзэхгүй байна гэж Children's Partnership үзэж байна. Интернетийг бүх нийтээр хэрэглэхэд төвөг учруулж буй асуудалтай хэлбэрд 4 шалтгаан нь:

1. Фунутгийн мэдээллийн хөндөл
2. Бичиг үсэг үл мэдэх байдал
3. Гадаад хэлний мэдлэг
4. Улс хоорондын нөмгдсэн ялгаа зэрэг болно

Фон нутгийн Вэб дэх агуулга нь худалдаа арилжааны шинж чанартай байдаг. Реклам сурталчилгаа хийгчид нь эргэн ирэх ашаа болдог учир хөгжиж байгаа фонудын Интернет хэрэглэгчид тухайлбал фермерүүд өөрт хэрэгтэй мэдээллээ бага авдаг байна.

Бичиг үсэгт тайлагдсан байдал нь бас нэгэн ажгаарууштай асуудал юм Энэ нь зөвхөн уншиж бичээд зөсөхгүй технологийг ашиглаж сурсан байдал юм Бичиг үсэгт тайлагдсан настай хүмүүс компьютер дээр ажиллах, Интернетийг ашиглахаасаа бэрхшээдэг. Иймээс хүн бүрт тэр дундаа бичиг үсэгт тайлагдаагүй хүмүүст ч хүртээлтэй мэдээллийн агуулгыг бий болгох хэрэгтэй байна. Энэ зорилгод хүрэхэд дуут технологийг хэрэглэснээр хүрч болно юм Хэлний бэрхшээл нь бичиг үсэгт тайлагдсан байдалтай зэрэгцэн гарч ирдэг. Дэлхийн интернетийн агуулгын 68 хувь нь англи хэлээр байна. Цахим худалдаанд англи хэл давамгайлдаг бөгөөд хамгаалалтын сервер лүү хандах хадалтын 94 хувь нь англи хэлээрх вэб сайт руу хийсэн байдаг байна. Хэдийгээр англиас өөр хэлээр яригчдад зориулсан цөөн хэдэн сайт байдаг ч энэ байдал удахгүй өөрчлөгдөх төлөвтэй байна.

Мэдээллийн ялгавартай байдлыг хэрхэн арилгах вэ?

Судалгаанаас харахад аливаа технологи нь маш удаан зардал ихтэйгээр тархдаг байна. Хөгжиж буй фонууд холбогдох шинэ технологи нь бусад улсаар илүү хялбар замаар нэвтрэн орж ирдгийг ойлгодоггүй юм³

Засгийн газар нь мэдээллийн ялгавартай байдлыг арилгахад чухал үүрэг гүйцэтгэдэг байна. Ялангуяа үндэсний хэмжээний мэдээллийн дэд бүтцийг хөгжүүлэх хүн амын интернэт хэрэглээг нэмэгдүүлэхэд түүний хэрэгцээ зайлшгүй юм. Тодруулбал Засгийн газраас өрсөлдөөн ихтэй үнэ багатай зохицуулагч өчин бүхий үндэсний хэмжээний мэдээллийн хүчирхэг дэд бүтцийг бий болгох бодлоо батасруулах, хууль эрх зүйн өчин бүрдүүлэх шаардлагатай байна. Түүнчлэн мэдээллийн технологийн бараа үйлчилгээнд нэгдэх импортын болон худалдааны татварыг багасгах юм уу чөлөөлөх талаар арга хэмжээ авуулж байгаа байна. Ингэснээр компьютерийн тархалтын хувь өсөх бөгөөд эцэст нь Засгийн газрын үр нөлөө нээлттэй байдлыг нэмэгдүүлэх технологийн хэрэглээ нь МЖТ-ийн хувийн салбарын хөгжилд түлхэц өгч болж юм.

Интернэтийг ашиглаж болж өөр бусад хувилбарыг нэн дэмжих нь зүйтэй байна. Хөгжингүй фонудад интернэтийг ашиглах үндсэн хэлбэрүүд нь компьютерээс өгсүүлээд гар утас, кабель сүлжээ болж байгаа бол хөгжиж буй фонуд Интернэтээс утасгүй технологи багаж төлөх төхөөрөмж хэрэглэх нь чухал байна.

Жишээ 13. Хөгжиж буй фонудад хөдөлгөөн интернэтийг хэрэглэх нь

Хөгжиж буй ихэнх фонудад хөдөлгөөн холбоо өргөн дэлгэрээд байна. Хөдөлгөөн холбоо нь улсын мэдлийн суурин телефоны системийн нөлөөллийг бууруулах ажлын өрсөлдөгч болсон юм. Хөгжиж буй фонудын иргэд хэдийгээр суурилуулах өртөг өндөр ч суурин телефоныг өчөөн удаан хүлээн сууснаас гар утсаа картаар цэнэглэхийн тулд төлбөр хийх хөдөлгөөн холбооны үйлчилгээг авах боломжтой болсон. Түүнчлэн хөдөлгөөн сүлжээг суурилуулахад утас татах хэрэггүй учир Уганда гэх нэтийн өндөрлөг газар байдаг утсан телефоны тавих боломжгүй байдаг фонудад харьцангуй хурднаар хөдөлгөөн холбооны сүлжээг суурилуулж болжсон. Хөгжиж буй фонудад үүрэн телефоны ихээр түгж байгаагийн бас нэг шалтгаан нь урьдчилсан төлбөрт карт юм. Энэ нь бүртгэгдэж үндсэн хэрэглэгч болж сажуугийн боломжгүй хүмүүст үүрэн телефоны хэрэглэгч болж болохыг олгож байна. Утасгүй интернэт нь хөгжиж буй фонудад тохиромжтой байгаагийн бас нэг шалтгаан нь гар утасны төлөх компьютер болон суурин телефоны төлөх хол даваад байгаад юм. Мэдээж хэрэг гар утас бүрээс Интернэтийг ашиглаж болжгүй ч ихэнхээс нь Интернэт хэрэглэхийн урдчилсан нөхцөл болсон болно. Мессежийг явуулж болдог. Филиппиний тэргүүлэгч үүрэн телефоны операторуудын нэг болж Globe International байгууллагаас жишээ авахад 2000 оны эцэс гэхэд тэдний 2,6 хэрэглэгч (86 хувь нь урьдчилсан төлбөрт) сард 25 сая болно. Мессеж илгээжээ. Болно. Мессежээс олсон ашиг 2000 оны гэхэд 500 хувиар өссөн бол үүний 17 хувь нь Globe-д нэгдэж байгаа юм.

Хөгжиж буй фонудад хамийн сүүлийн үеийн интернэт ашиглах хөдөлгөөн хэрэгслүүдийг нэвтрүүлж болж уу?

Дэлхийн хамийн ядуу фонудын нэг болж Котго нь 2000 оны 6 сард Африк тивээс аж түрүүн WAP-ийн хэрэглэгч болжсон. 1999 оны 12 сард үйл ажиллагаагаа явуулж эхэлсэн Celine Kongo үүнийг нэвтрүүлжээ. Жил хагасын дараа гэхэд Celtel компани 14 мянган хэрэглэгч бүхий Котгогийн хамийн төл харилцаа холбооны оператор болж чадсан юм. Celtel компанийн WAP үйлчилгээний хэрэглэгчид утсаараа дотод мэдээ, валютын ханц нислэгийн хуваарь болон WAP-ынгадаад сайтуудад факс болжтой ажээ.

Бодит дэд бүтцийг хөгжүүлэхэд Засгийн газрын үүрэг хязгаарлагдмал уу?

Интернэт ашиглалтыг нэмэгдүүлэхийн тулд дэд бүтцийг хөгжүүлэхэд хэт ажлаарлаа хандуулснаар бүх нийтээр интернэтийг ашиглах боломжтой болж ч жирийн иргэд интернэтээс өөрт хэрэгтэй мэдээлэл бага олж юм. Засгийн газар нь иргэдэд зайлшгүй хэрэгтэй мэдээллийн хамийн төл сан хэдий ч энэ нь олж нийтэд тийм ч хүртээжтэй байдаггүй учир мэдээлэл хангагчийн үүргийг нүү гүйцэтгэдэг. Зарим засгийн газрууд агуулгыг хялбаршуулж задлалгүйгээр шуулдаг. Жишээ нь фермерүүдэд зохиулж хөдөө аж ахуйн үйлдвэрлэл болон зах зээлийн мэдээллээр хангах зорилготой Буркино Фасогийн Засгийн газрын Мэдээллийн Сан сайт нь фон нутгийн хүн ам болон Засгийн газрын яамд хөрөндөн хууль эрх зүйн агуулгатай холбоотой мэдээллийг цуглуулж нийлүүлж байсан. Гэтэл энэ нь нийгэм эдийн засаг, улс төрийн үйл ажилгааны талаар хангалттай мэдээлэл авч чаддаггүй хөдөөгийн шинсүүгчдэд зохиулагдсангүй дээ.

Мэдээллийн ялгавартай байдлыг арилгахад хувийн секторын үүрэг их үү?

³ Lipsey, Technological Shocks, 19.

Хувийн сектор нь хөрөнгө оруулалт болон эдийн засгийн бусад үйл ажиллагаагаараа мэдээллийн ялгавартай байдлыг арилгахад чухал үүрэг гүйцэтгэж байна. Хөгжиж буй орнуудад байгаа олон тусыг Интернет компьютерийн ашгийн төлөө явуулж буй үйл ажилгаа нь нийгэмд тустай үйл хийхэд саад болдог үйлдлийг хялбар болгож байна.

Мэдээллийн Технологийн шинэ бизнесийг хөгжүүлснээр ажил эрхлэлт болон эдийн засгийн нөсөлтийг нөхөж дүүлж байгаа билээ.

Мэдээллийн Технологийн олон компани хүмүүст мэдээллийн зуунай хөл нийлүүлэн алхахад зайлшгүй хэрэгтэй мэдлэг чадварыг олгох туслах сургалтыг зохион байгуулж байна. Факлын Факл Эрдмийн Саначилга болон бусад ижил төсөөтэй байгууллагуудын төлөөлөгчид нь ажлын байраар хангагдаад зогсохгүй фон нутагтай байнга мэрэгжил дээшлүүлэх сургалтад хангагдаж байдаг байна. Энэ нь мөн эдгээр компаниудыг мэрэгжилтэй болгосон хүчээр тэтгэл хангаж хувь хүн тухайн фон нутаг хийгээд компаниудад аль алинд нь ашигтай нөхцлийг бүрдүүлж байна. Компаниудын нийгэмд тавьсан энэхүү хүчин чармайлт нь ИЖТ-ийн бараа бүтээгдэхүүн болон үйлчилгээг өргөнөөр хэрэглэхэд түлхэц өгч байгаа билээ. Microsoft компани олон улсын хамтын нийгэмлэгийн үйл хэргийн хөтөлбөр нь үйл ажилгаагаа явуулж буй фон нутаг санхүүгийн болгоцмогтой хүүтэй хүмүүст ИЖТ-ийн ач тусыг хүртээхэд чиглэгдсэн байдаг. Тухайлбал, Microsoft компаниас Хятад улсад Project Hope гэсэн ТББ-ыг санхүүжүүлж байгаа бөгөөд энэ төслийн хүрээнд компьютерийн 5 лаборатори, кибер сургуулийг байгуулсан ажээ. Мөн хятадын хамгийн чадварлаг багш нар шилдэг хичээлийн хөтөлбөрөөр интернет ашиглах болгоцмогтой хангагдах амьдралын болгоцмогтой хүүтэй залуучуудыг компьютер дээр ажиллуулж сургах юм байна. Үүнтэй ижил төслийг Индонезид хэрэгжүүлж эхлээд байгаа бөгөөд Bact Indonesia ТББ – хамгарч 6 компьютерийн төв байгуулж, сургалт зохион байгуулах ажээ.

Филиппинд Coca-Cola Export Компани нь М-ийн болгосон ба Хөгжлийн сан гэсэн ашгийн бус байгууллагаатай ed.venture төслийг хэрэгжүүлэхээр хамтран ажиллаж эхэлжээ. Уг төслийн хүрээнд Филиппиний дунд сургуулиудыг интернет, компьютерээр ханган мөн сургалт, мэрэгжил дээшлүүлэх сургалтыг зохион байгуулах юм байна. Дунд сургуулиудыг тухайн фон нутагт нөвтрэх "бол" болон ашигласнаар ed.venture болон бусад үүнтэй төстэй төслүүд нь тус төхөөрөмжийн ертөнцөд нөхдөг фон нутгуудын хэмжээг өргөтгөх суурийг тавьж өгч байгаа хэрэг юм.

Жишээ 14. Төсөг радио

NBC радио нь 2001 оны сүүлээс Radio Natyn буюу Бидний радио мөрийн дф 400 гаруй болон долгионы радио станцаар хүрээгээ тэлсэн бөгөөд мөн 400 нь бэлтгэл шатанд явж буй ажээ. Энэхүү бяцхан FM радио станцын сүлжээ нь үндэсний зар сурталчилгаа хийгчдэд үүгээр дамжуулан Филиппиний фон нутгийн түвшин дэх бараг бүх хэрэглэгчдэд хүрч болно гэдэгт итгүүлэх NBC-гийн ажиллагааны үр дүн юм. Эдгээр станцийг ажиллуулагсдын олх ашиг болон нь тухайн нутгийн улс төрчид, шашны байгууллагууд хийгээд санал болгох фон нутгийн иргэдэд хүргэх хүргэлт эфирийн цагаасаа зарах болон фон нутгийн жижиг бизнес эрхлэгчдийг зар сурталчилгаа явуулахыг амжилттайгаар ятгаж чадах зэргээс шалтгаална. Филиппиний хамгийн ажны радио станц болон NBC нь Манила дахь уламжлалт радио сүлжээнийхээ нөг хэсэг болж хямд төсөр долгион дамжуулах төхөөрөмж болон хиймэл дагуулын хүчин чадалтай хөлуулан фон нутгийн радиод эрс өөрчлөлт хийх гэж байгаа ажээ. Энхий үед эдгээр фон нутгийн жижиг радио станцууд нь төрөлх болон хөрш төсөг тухай мэдээний хангаар Манилагийн хамгийн сүүлийн үеийн мэдээ, мэдээлэл, хөгжим зэргийг фон нутгийн хэлээр дамжуулах юм. Уг сүлжээ нь ихээхэн шинэлэг зүйл учир фон нутгийн радио станцууд нь үйл ажиллагаанаасаа тэтгэл ашиг олх эсэхийг хэлэхэд хэцүү юм. Гэвч нөг л зүйл төрхөй: урьд өмө Азид ямар нөгэн компани ийм их хүрээг хамарсан бага хүчин чадал бүхий радио станцаар үйл ажиллагаа эрхэлж байгаагүй юм. Уламжлалт фон нутгийн гэж төрхөйллөгддөг байсан радио нь НҮБ гэх мөтийн санхүүжүүлэгч агентлууд болон бусад сангаас хөгжиж буй орнуудын алс бөглүү газруудад жижиг станц байгуулж өгнө гэж найдаж байдаг. Гэвч ихэвчлэн эдгээр байгууллагуудаас ирэх мөнгө зогсогуул л үйл ажиллагаа нь зогсдо. Харин Radio Natyn-ий хамт NBC радио станцуудыг ажиллуулагсад нь сүлжээг цашид ажиллуулахад хангалттай хэмжээний флөмн эх үүсвэр фон нутагтаа бий болж дөнгөх бөгөөд мөн Филиппиний зар сурталчилгаа явуулагчид энэ шинэ санааг ашигтай байлгахын тулд дотнын сүлжээнд мөнгө зарцуулна гэдэгт бат итгэлтэй байгаа ажээ.

Төрийн бус байгууллагууд ямар үүрэгтэй вэ?

Төрийн бус байгууллага (ТББ) нь мэдээллийн ялгавартай байдлыг арилгахад хэд хэдэн үүрэг гүйцэтгэнэ. ТББ асуудлыг төрхөйлөгч туслах төдийгүй мэдээллийн ялгавартай байдлыг арилгахын тулд нөц баялагийг ашигладаг. Бэнтон сан жишээ болго. Ашгийн төлөө бус уг байгууллага нь Тон Хуваагдлын Сүлжээ (ТХС) үйлдвэрлэн зохион байгуулдаг. ТХС нь шинэ сэдэл бүхий тон хуваагдлын болгоо болгосруулж, байр сууриа бэхжүүлэн бие биеэсээ суралцах, хамтран ажиллах фон инг бүрдүүлэх шинэ шат юм⁴

Мөн ТББ-ууд тон хуваагдлын системийг дэлхийн хэмжээнд гаргах болгоо болгосруулан ажилладаг. Үүнийг 2000 оны 7-р сард хуралдсан ИК наймн дээд хэмжээний

⁴ The Digital Divide Network [home page on-line]; available from <http://www.digitaldividenetwork.org/content/sections/about.cfm>; accessed 28 August 2002.

чуулгаанаас байгуулсан Төв Боловсролын ажлын хэсэг-т фолцсон ашгийн төлөө бус байгууллагуудын фолцсон харж болно 2001 онд хуралдсан Жэнэгийн чуулган дээр Төв Боловсролын хэсэг нь тунхуваагдлыг шийдэх 9 зүйлт төлөвлөгөөг танилцуулсан байна.⁵

Түүгээр зогсохгүй ТББ нь технологи хангагчийн үүргийг гүйцэтгэдэг. Үүний нэгэн гайхам жишээ бол Жай Сангийн Лас дахь мэдээллийн технологийг аслагдсан төсөн төсөл юм. Хэдийгээр харилцаа холбоо цахилгаан байхгүй хүнд нөхцөлд ажиллаж байгаа ч Жай сангийн жан дорх ажлуудыг амжилттай гүйцэтгэж байна.

- Төв цөвөр халуун болон усаанд тэсвэртэй энгийн үед 20 вольт зарцуулдаг компьютер, принтер (принтер ажиллаж байхад 70 хүрэхгүй вольт) ийг бий болгох
- Төв цөвөр Гүн Хөн эмлэлг дээр байрлах серверээр дамжуулан Ласын телефон холбоод холбогдох фонутгийн нутаггүй сүлжээг тавих
- Линукс компанийн KDE компьютерийн графикт програм болон компьютерийн бусад програмыг Лас хэлнээ хөрвүүлэх.

Удахгүй Ласын төсөв иргэд фонутгийн болон олон улсын дуудлага хийж болж төдийгүй

бизнес эрхлэхэд чухал үүрэг гүйцэтгэдэг инернэтээр банкны бүртгэл хийх, захидал бичих, хүлээн авах боломжтой болж юм байна.

Жишээ 15. Хамгийн сүүлийн үеийн техник технологийг эзэмшүүлэх суурь боловсрол: Чадвар эзэмшүүлэх зорилг бүхий Фонутгийн сургалтын өвүүд /ОСТ/

1998 оны 11-р сараас хойш Ганын төрийн бус гурван байгууллага ОСТ-ийг Аккра, Куаши юн Кэйп Кост зэрэг газруудад байгуулан үйл ажиллагааг явуулж байна. Энэ төвүүдийн гол зорилго нь хувь хүмүүс, байгууллагуудыг фонутгийг хөгжүүлэхийн төлөө ард иргэдийг ялангуяа фолсо багатай иргэдийг инернэт юн бусад ИТ ийг ашиглах боломж хангах явдал юм. Ердөө хөрхөн жилийн дор эдгээр төвүүд үйл ажилгааны цар хүрээгээ тэлж, олон үйлчлүүлэгчидтэй хэн бүхний мэдэх байгууллага болж чадсан юм. Тэд 2000 оны эхний 3-р сард гэхэд ойролцоо 14000 үйлчлүүлэгчидтэй болж, тэдний 77% нь компьютерийн анхан шатны мэдлэгээс гадна Word, Excell зэрэг програмыг дээр ажиллаж юн инернэт ашиглаж сурсан байна. Эдгээр 10 мянга гаруй хувь хүнд компьютерийн мэдлэг нэрийн мэдлэг чадварыг эзэмшүүлээд байгаа юм. Сургалтад оюутан сурагч, багш судлаач, бизнес эрхлэгчид, төрийн бус байгууллагуудын ажилтнууд, эм нар, гар урчууд, худалдаачид, фонутгийн албан хаагчид болон холбооны мэргэжилтнүүд гэх мэт мэргэжлийн хүмүүс харагдсан байх агаад насны хувьд авч үзвэл 8-67 насны хонорд байгаа ба үүний 85 хувь нь 18-40 насны хонорд ажээ. Дийлэнж суралцагчид нь эрчүүд байгаа хэдий ч ОСТ-ийн идэвхтэй сурталч илгээний үрээр энэ тэйч үүдийн нөлөөлтийн хувь нэмэгдэж байна.

ОСТ – үүд нь мэдлэгээ гүнзгийрүүлэхийг хүссэн янз бүрийн ажил мэргэжлийн хүмүүст төсөн их дээд сургуулиудуудаас ч олж авч чадахааргүй амьдралд хэрэгтэй, боловсролын үнэтэй сургалтыг санал болгодог билээ. Энэ сургалтад харагдагсад ажилд орох төдийгүй сүлжээгээр дамжин дэлхийн мэдээллийн санд нэвтрэх өргөн боломж нэмэгдэнэ. Багагүй хугацаа өнгөрсний дараа бага фолсогтой нутаг иргэдийн амьжиргааг баталгаажуулахад сайнаар нөлөөлж болж юм. Фолсийн байдлаар сургалт нь улам бүр өсөн нэмэгдэж буй хэрэгцээг хангахыг хичээж байгаа ч гүйцэд хангаж ч адахгүй байна.

ОСТ –ийн үйл ажиллагаа нь фонутаг болон хувь хүмүүст нөлөөлөхөөс гадна ТББ-уудад сонирхсонтой нөлөө үзүүлж байна. Тэд телевизийн бизнест хөл тавьж эхэлж байгаа нь ТББ-ын ертөнц ашгийн болон ашгийн бус гэж арийн зааглахад төвөгтэй “нийгмийн бизнес” ийг сонирхох болсныг харуулж байна.

Олон улсын байгууллага ямар үүрэгтэй вэ?

Төв хуваагдал нь мэдээд олон төрлийн олон улсын болон бус нутгийн байгууллагуудын гол хэлэлцэх асуудлыг өндөр фолд байна.

НҮБ-ын мэдээлэл холбоо харилцааны технологийн ажлын хэсэг нь төв хувьслын ашиг тустай талыг түгээн дэлгэрүүлэх шинэ сфолс бүтээлч болон хугацаанд биелэгдэх арга замуудыг эрэлхийлж байна.

НҮБ-ын Хөгжлийн хөтөлбөр нь (UNDP) дэлхийн буурай хөгжилтэй фонудыг инернэтэд холбогдох, инернэт ашиглах явдлыг нэмэгдүүлэх төсөл хэрэгжүүлээд байна. Үүнд хөгжиж буй фонудад инернэтийн хэрэглээ болон мэдээллийн технологийн тухай заадаг сайн дурын фонус болон НҮБ-ын мэдээлэл технологийн үйлчилгээ, хөгжиж буй фонудад компьютерийн сүлжээг болон хугацаанд хөгжүүлэн хүмүүст төтвөтэй хөгжлийн талаархи мэдээллийг сэлцэхэд туслах зорилготой. Төтвөтэй Хөгжил компьютерийн сүлжээний хөтөлбөр багтдаг. НҮБ-ын Хөгжлийн хөтөлбөрийн Ази Номхон далайн хөгжлийн мэдээллийн хөтөлбөр нь тус бүс нутагт нийгэм эдийн засгийн хөгжлийн мэдээллийн технологийг шинээр үүсгэн байгуулан сурталчлах зорилготой.

Дэлхийн банкны Дэлхийн мэдээлэл болон холбоо харилцааны мэдээллийн технологийн хэлтэс нь дэлхийн мэдээллийн эдийн засагт дахь харилцагч улс фонудын фолцоо хурдасгах; хөгжиж буй фонудын ядуурлыг бууруулж, иргэдийн амьдралыг дээшлүүлэх салбарт хувийн хөрөнгө фонулалтыг нэмэгдүүлэх; хөгжиж буй фонудын ядуу иргэдийн хэрэгцээ швардлагад

⁵ Digital Opportunity Task Force, Report Card: Digital Opportunities For All (June 2002); available from http://www.dotforce.org/reports/documents/64/General-Report_e.pdf; accessed 31 August 2002.

анжаарлаа хандуулсан Мэдээлэл Холбооны Технологийн (МЖТ) нийгэм эдийн засгийн хөгжилд дэх фолцонд анжаарч байна. Дэлхийн банкны хөгжлийн хөтөлбөрийн мэдээллийн байгууллага нь хөгжиж буй орнуудын нийгэм эдийн засгийн хөгжилд МЖТ-ийн хэрэглээг нэвтрүүлэх шинэ сэдэл бүхий төслийг хэрэгжүүлдэг байгууллага юм. Хөгжлийн хаалга гэдэг нь хөгжлийн талаархи мэдээ мэдээллийг хүргэдэг гол үүд юм. Дэлхийн банк уг байгууллагаар дамжуулан хөгжлийн талаархи мэдлэг, туршлага юм ядуурал, захиргаа, хүйс, М, хөгжил, байгаль орчин зэрэг салбаруудад хийгдэж буй төслийн талаархи шинэ сэтгэл мэдээллийг сэллцэхд илүү хялбар болгож байна.

Бүс нутгийн хэмжээнд Ази, Номхон далайн эдийн засгийн хамтын ажиллагаа (АПЕК) 3 үе шат бүхий цахим АПЕК стратегийн бодлыг сонгож аваад байна. Уг 3 үе нь: зах зээлийн бүтэц, институтын хүчирхэг орчинг бүрдүүлэх; дэд бүтцийн хөрөнгө оруулалт, технологийн дэвшилтэт орчин байгуулах; хүн амын нийгэмд эзлэх байр суурийг дээшлүүлэх, Ашгийн төлөө байгууллагын үйл ажиллагааг бэлтсрөгүй болгох юм. Цахим АСЕАН нь Зүүн өмнөд Азийн 10 орон хэрэгжиж байгаа бөгөөд энэ нь АСЕАН-д өрсөлдөөнийг бий болгож цаашид дэлхийн мэдээллийн зах зээлд хөлөө олохд нь туслах зорилготой.